

AKADEMIA MARYNARKI WOJENNEJ

im. Bohaterów Westerplatte

WYDZIAŁ DOWODZENIA I OPERACJI MORSKICH

prof. zw. dr hab. Piotr Mickiewicz

Gdynia, 31.07.2017

Recenzja

dysertacji doktorskiej

Pana mgr Piotra Władysława Nowak

pt. *Transformacja NATO po 2010 roku*, Instytut Politologii, Uniwersytet Wrocławski, ss.215.

1. Znaczenie podejmowanego tematu dysertacji doktorskiej

Sojusz Północnoatlantycki znajduje się w okresie przeobrażeń, przeprowadzanych od rozpadu świata dwubiegunowego w różnych obszarach przedmiotowych, ze zmienną intensywnością i o różnorodnym charakterze. Kwestią dyskusyjną jest moment ich rozpoczęcia, za który uznać można zarówno daty rozpadu świata dwubiegunowego, podjęcia działań wykraczających poza artykuł V Traktatu Waszyngtońskiego, postzimnowojennego rozszerzenia obszaru traktatowego, uruchomienia po raz pierwszy artykułu V (po zamachach z 11 września 2001 r.) czy też fiaska operacji afgańskiej. Każda z tych dat może być takowym wyznacznikiem, więc przyjęcie przez Doktoranta, za punkt rozpoczęcia swoich rozważań, daty przyjęcia *Nowej Koncepcji Strategicznej* (Lizbona 20 listopada 2010) i ich zakończenie z chwilą dokonania pierwszych jej ocen i podsumowań (szczyt warszawski w roku 2016) uznać należy za zasadne.

Przyjęte ramy czasowe determinują ocenę znaczenia podejmowanego tematu. Uznać go należy za istotny, gdyż w okresie 2010-2016 podjęto próbę transformacji Paktu, o zakresie na tyle dużym, że powinna stać się ona przedmiotem analiz, także politologicznych. Podjęte w trakcie lizbońskich i warszawskich debat decyzje zasadniczo wpływają na sposób funkcjonowania NATO oraz poziomu zaangażowania poszczególnych państw członkowskich.

Stanowią obecnie podstawowy wyznacznik zwartości Sojuszu, jego zdolności militarnych oraz wizji funkcjonowania, zarówno jako instytucji kolektywnej obrony i współkreatora ładu międzynarodowego. Okres 2010-2016 to także czas dyskusji o formule działania Paktu, ale także o zagrożeniach, wobec których powinien reagować, problemie jego zwartości, czy też procedurze podejmowania decyzji, przy braku spójnego stanowiska państw członkowskich. Powyżej zarysowane uwarunkowania uzasadniają potrzebę analizy politologicznej, odnoszącej się do oceny możliwych form aktywności Paktu Północnoatlantyckiego. Podkreślam, zwłaszcza konieczność przeprowadzenia tej analizy na gruncie politologicznym, traktującej NATO jako podmiot stosunków międzynarodowych, a nie jako zbór potencjału militarnego, zdolnego do działania w określonym środowisku geopolitycznym.

Kierując się powyższym, uznaję, zgłoszony przez mgr Piotra Władysława Nowak, problem badawczy za ważki i warty podjęcia w ramach dysertacji doktorskiej.

2. Ocena metodologiczna

Przedstawiona mi do oceny rozprawa jest dobrze skonstruowana pod względem metodologicznym. Składa się z Wstępu, czterech rozdziałów, z których dwa pierwsze mają charakter teoretyczny, dwa pozostałe natomiast – empiryczny, Zakończenia i Aneksu z dwoma załącznikami. Wstęp stanowi wprowadzenie w przedmiot dysertacji, zawiera ocenę dotychczasowego stanu badań (choć bez podania istotnych pozycji lub ważnych autorów) oraz motywy podjęcia badań własnych, ze szczegółowo określonym celem i przyjętymi tezami wyjściowymi oraz dwiema hipotezami roboczymi. Część metodologiczna Wstępu, w tym omówienie wykorzystanych metod i technik badawczych, nie budzi zastrzeżeń. Przyjęte założenie badawcze, cel i tezy wyjściowe (główna i dodatkowe) zostały bardzo dobrze wykorzystane przy konstrukcji całości dysertacji, jak i jej poszczególnych rozdziałów.

Analizując szczegółowo treść oraz formę, zaprezentowanej przez Doktoranta rozprawy skoncentruję się na następujących kwestiach:

1. sposobie określenia i osiągnięcia celu badawczego;
2. sposobie prowadzenia badań, zmierzających do osiągnięcia przyjętego celu badawczego;
3. doborze i sposobie wykorzystania materiału badawczego;
4. procesie wnioskowania, pozwalającego na prezentacje konkluzji końcowych.

Ad. 1.

Mgr Nowak określił trzy cele dysertacji:

1. „wykazanie możliwych perspektyw rozwoju NATO w najbliższych latach;
2. omówienie przyszłości NATO oraz jego ewentualną ewolucję, od transformacji po rozwiązanie poprzez pryzmat wybranych teorii geopolitycznych;
3. wskazanie, jak polityka wewnętrzna państw członkowskich wpływa na funkcjonowanie i procedury decyzyjne NATO oraz jego transformację przedmiotową” (cyt., s. 11).

Powyższe cele, jak i podejście badawcze miało umożliwić „realizację następujących zamierzeń:

- Przybliżenia i systematyzacji wiedzy na temat Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego, jego podstaw traktatowych, struktury organizacji i działania, metod podejmowania decyzji najważniejszych operacji NATO w XXI wieku;
- Przedstawienia najważniejszych założeń dotyczących nowej koncepcji strategicznej Sojuszu i wytycznych politycznych, zwłaszcza tych ustalonych na szczycie NATO w Walii w 2014 i Warszawie w 2016 r.;
- Analizy, wyjaśnienia oraz zakomunikowania, jak ważne lub przeciwnie, nieistotne są zobowiązania traktatowe członków NATO, poprzez porównanie ich z faktycznie prowadzoną polityką zagraniczną wybranych państw;
- Zakreślenie możliwych koncepcji strategicznych NATO, jego ewentualnych ewolucji przystosowań oraz reagowania Paktu na nowe zagrożenia, wynikające zarówno z rozwoju techniki, dynamiki stosunków międzynarodowych, a także globalizacji świata współczesnego.” (cyt., s. 12).

Treść dysertacji, a zwłaszcza – jak mierniam – autorskie analizy i konkluzje mają:

- „[...] służyć pomocą ministerstwu spraw zagranicznych oraz obrony narodowej, ułatwiając trafniejsze podejmowanie decyzji związanych z członkostwem oraz zobowiązaniami państwa wobec NATO;
- Stanowić [...] kompendium wiedzy polityki zagranicznej konkretnych państw oraz ich współpracy z NATO;
- [Dowodzić – przyp. PM], że często zapomniana dziedzina wiedzy, jak geopolityka wciąż posiada praktyczne zastosowanie w relacjach międzynarodowych”. (cyt., s. 13).

Posługując się powyższymi stwierdzeniami Doktoranta, uznaję, że postawione cele są bardzo ambitne, a ich osiągnięcie wymagało przeprowadzenia dogłębnych badań oraz wielowątkowych analiz. Powinny też znaleźć swoje odniesienie w treści poszczególnych rozdziałów dysertacji. Niestety, nie zawsze ma to miejsce.

Mgr Nowak w części wstępu, będącą krytyczną analizą literatury przedmiotu, stawia zarzut ich deskryptywności, rozumiejąc pod tym pojęciem – jak mi nie mam – zarówno sam brak wnioskowania w procesie badawczym, jak i prezentację oczywistych, powszechnie znanych konkluzji. Do kwestii tej odniosę się szerzej w części dotyczącej sposobu wykorzystania materiału badawczego, ale w odniesieniu do treści dysertacji, też uznać należy iż i ona – miejscami – ma charakter deskryptywny. Samo zakończenie badań na konkluzjach warszawskiego szczytu stwarzało takie zagrożenie. Brak scenariuszy na przyszłość (po 2016 r.) pogłębia tę ocenę.

Zaprezentowane w rozdziałach trzecim i czwartym wnioski częściowe i konkluzje końcowe są powieleniem ocen już dawno wypowiedzianych, uzasadnianych i prezentowanych przez innych badawczy. Dotyczy to kwestii zasadniczych dla funkcjonowania NATO, takich jak:

1. procedura podejmowania decyzji, oparta na zasadzie konsensusu;
2. polityki wybranych państw członkowskich, prezentowanej w kontekście funkcjonowania NATO.

Kwestia stosowania konsensusu została przez Doktoranta opisana bardzo szczegółowo, to warte podkreślenia. Zawarł w nim sposób usytuowania zasady uzyskiwania konsensusu w procesie decyzyjnym oraz scharakteryzował propozycje zmian tej zasady. Wnioskiem częściowym jest stwierdzenie, iż na obecną chwilę nie wypracowano innego, alternatywnego rozwiązania. Jednakże rozdział, w jakim umieścił tą prezentację stanu faktycznego jest już rozdziałem badawczym. Tymczasem cały podrozdział 3.1 (s. 106-122) to w zasadzie opis stosowania konsensusu w praktyce działania Paktu, zakończony parafrazą słów Churchilla o demokracji. Jaki jest więc nowy wniosek, który prezentuje Autor w odniesieniu do Celów nr 1 i 2?

Drugą część rozdziału trzeciego to analiza polityk wybranych państw członkowskich. Dobór jest zasadny, chociaż brak Francji zastanawia. Zwłaszcza w kontekście jej powrotu do struktur wojskowych oraz zapisów *Livre Blanc Défense e Sécurité Nationale 2013*, o konieczności poszerzenia zakresu współpracy międzynarodowej, w celu budowy bezpiecznego otoczenia międzynarodowego (Chapter 6) oraz funkcjonowania tzw. *Drugiego Kręgu* systemu odstraszenia (*Solidarité*), zakładającego solidarność z sojusznikami, także

wymagającej użycia instrumentarium polityczno-militarnego. Bez zastrzeżeń przyjmuje natomiast cel tej prezentacji, jakim jest ocena wpływu narodowych polityk na stosunek państw do sposobu funkcjonowania NATO.

Szereg uwag nasuwa się po lekturze prezentacji celów narodowych polityk wybranych państw. Doktorant prezentuje założenia tych polityk, opierając się, nie na własnych interpretacjach i analizach dokumentów strategicznych, ale poprzez dorobek innych badaczy i jeden dokument źródłowy z roku 2010. Tymczasem zmiany w politykach państw członkowskich nastąpiły w latach 2013-2015, a nawet w roku 2016 (RFN). W efekcie, na przykład w opisie założeń amerykańskiej polityki, nie ma ani jednego odniesienia do zapisów dokumentów strategicznych, także przywoływanych w tym fragmencie dysertacji. Wnioski, jakie prezentuje są odwołaniami do opracowań analitycznych, autorstwa badaczy polskich i niemieckich think- tanków (PISM, Friedrich Ebert Stiftung). W dodatku prezentowane oceny oraz wypowiedzi amerykańskich polityków (R. Gates i M. Albright) zostały przez nich ogłoszone w roku 2008 i 2009, a opracowania analityczne wydano drukiem w roku 2010. Brak jest odniesienia to takich dokumentów jak *National Security Strategy, President of USA February 2015* czy *The National Military Strategy of the United States of America 2015. The United States Military's Contribution To National Security, Joint Chief of Staff, June 2015*. Podobne rozwiązania stosuje w opisie polityki brytyjskiej, nie uwzględniając zapisów *National Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015. A Secure and Prosperous United Kingdom*, ani – niezwykle ważnej dla poruszanej kwestii – zmiany podejścia do finansowania sfery obronnej i bezpieczeństwa od 2015 r. Obowiązujący *Joint Security Fund 2015- 2020* zakłada, że budżet wojskowy będzie wynosił 2% PKB, a sam budżet Ministerstwa Obrony do roku 2021 wzrastał będzie o 0,5% powyżej poziomu inflacji. Równocześnie brytyjskie wydatki obronne zaliczono do tak zwanych wydatków chronionych przed redukcją funduszy. Są to kwestie niezwykle istotne dla omawianej tematyki. Równie ważne wydaje się uwzględnienie zmian w polityce niemieckiej. Autor, co ważne i godne podkreślenia, odnosi się do koncepcji *Framework Nation Concept*. Natomiast nie uwzględnił zapisów *The White Paper 2016. On German Security Policy and the Future of the Bundeswehr*. Jest to dokument o fundamentalnym znaczeniu dla omawianego problemu, gdyż jednoznacznie podkreślono w nim, iż kształt sytuacji międzynarodowej wymaga by Republika Federalna w szerszym stopniu angażowała się w kreowanie globalnego systemu bezpieczeństwa, gdyż interesy narodowe RFN są w znacznej mierze tożsame z interesami państw sojuszniczych. Wśród tych interesów wymieniono między innymi: *ochronę obywateli państw sojuszniczych i wzmocnienie partnerstwa transatlantyckiego* (s. 24 i 25 cytowanego

dokumentu). Zaś Bundeswehra ma być przygotowana także do *prowadzenia wspólnych operacji obronnych w układzie sojuszniczym, w tym ochrony obywateli oraz promowania bezpieczeństwa i stabilności w ramach działań międzynarodowych* (s. 45 cytowanego dokumentu). W opisach tych nie występuje kwestia działań w cyberprzestrzeni i zapewniania bezpieczeństwa cybernetycznego, jako zadania dla NATO, tak ważnego na przykład dla polityki – opisywanej przez Doktoranta – Estonii. Ta sfera stanowi istotny element strategii bezpieczeństwa każdego z opisywanych państw, a i Sojusz, przed *szczytem warszawskim*, czyli w badanym okresie, uznał, iż kwestia zapewnienia cyberbezpieczeństwa stanie się jednym z wiodących tematów debat.

W konsekwencji tak tworzonego opisu mamy do czynienia z treściami, zawierającym kwestie już znane, do których Autor się odnosi i komentuje. Jednakże nie wszystkie są komentarzami, mającymi walory poznawcze, raczej utwierdzające o słuszności, prezentowanych przez innych badaczy, wniosków. Kompletnie nie uwzględniono zmian, jakie na przestrzeni 2013-2016 roku miały miejsce w politykach wybranych państw członkowskich.

Ten sposób narracji kontynuowany jest także w rozdziale czwartym. Pierwsza jego część (4.1.) to omówienie różnic pomiędzy operacją prowadzoną w ramach art. V Traktatu Waszyngtońskiego, a operacjami reagowania kryzysowego. Jest to rzetelny opis, ale nie ponad to. Został oparty na analizie dostępnej literatury przedmiotu, zwłaszcza publikacjach M. Marszałka, A. Polaka i J. Joniaka. Konkluzja częściowa tej części rozważań to cytata generała Alexandra Vershbowa, przytoczony jako wniosek, bez żadnego dowodu.

Podrozdział 4.2 to kolejne omówienie, tym razem procedury przyjmowania nowych członków. Novum w tej części stanowi opis określonych w roku 2015 wymogów, stawianych kandydatom. Na tym tle Autor zadaje sobie pytanie o rolę NATO, czy sojuszem obronnym nastawionym na ochronę swoich członków, sojuszem włączających nowych „konsumentów bezpieczeństwa” czy też quasi instytucją bezpieczeństwa, pełniącą rolę stabilizatora w Azji kontynentalnej i na Bliskim Wschodzie (s. 182-184). W tle poruszona została też kwestia roli hegemonia w sojuszu polityczno-wojskowym, ale nie została ona kontynuowana. Szkoda bo to istotna kwestia, a na gruncie teoretycznym, w Polsce poruszył ją tylko prof. Janusz Stefanowicz w roku 1990. Tym niemniej ten podrozdział jest kompetentnym omówieniem zasad rozszerzenia Paktu, co pozwala na prezentację kolejnego zagadnienia, jakim jest problem funkcjonowania w NATO państw o statusie konsumenta bezpieczeństwa.

Doktorant podzielił kraje członkowskie wg. klasycznego już podziału na:

- producentów bezpieczeństwa;
- potencjalnych producentów bezpieczeństwa;
- konsumentów bezpieczeństwa, w podgrupach:
 - państw o istotnym potencjale sił zbrojnych;
 - państw o ograniczonym lub niskim potencjale sił zbrojnych.

Powyższy podział jest zasadny, ale nie uwzględnia roli politycznej państw członkowskich, ważnej przecież z punktu widzenia analiz geopolitycznych. Prowadzi to do wysnucia wniosków, skłaniających do polemiki, jak na przykład o pozycji Polski. Autor zalicza państwo polskie do producentów bezpieczeństwa, wskazując na potencjał militarny (s. 188). Natomiast czy interesy narodowe Polski i Rosji oraz stan wzajemnych relacji politycznych uprawnia do takiej tezy? Państwa zaliczane do grupy A, czyli producentów bezpieczeństwa są uznawane za jego kreatorów w obszarze oddziaływania. Muszą więc posiadać instrumentarium militarne, polityczne i ekonomiczne, pozwalające na kreowanie ładu pokojowego w regionie odpowiedzialności i zdolność do przeciwdziałania jego zakłóceniom. Nie można więc klasyfikować państw tylko poprzez ocenę ich zdolności militarnych, w postaci liczebności sił zbrojnych i wielkości nakładów na sferę obronności. Ważne jest ich znaczenie polityczne i gospodarcze, położenie geopolityczne, także w kontekście interesów globalnych oraz regionalnych, jak i cele narodowych polityk i interesów, a nawet opinii społecznej na temat funkcjonowania sojuszu, czy też kreowania polityki bezpieczeństwa. Uwzględnienie wszystkich tych czynników pozwoli dopiero na zaszeregowanie państw do grupy konsumentów i producentów bezpieczeństwa. Podejście to jest stosowane przez geopolityków, także polskich (badania nad oceną potęgi państwa, czyli tzw. potęgomетria).

Dysertację kończą Zakończenie i wnioski (s. 194). Jest ono bardzo dobrze skonstruowane. Magister Nowak oparł się w nim na, zaprezentowanych w rozdziałach 1 i 2, teoriach, które stanowiły podstawę procesu wnioskowania końcowego. Obydwie hipotezy robocze zostały zweryfikowane, a wysunięte wnioski (s. 198-200) są logiczne, wynikają z przeprowadzonych analiz. Druga część Zakończenia (s. 200-202) to konkluzje końcowe, mające być prognozami na przyszłość. Doktorant zaprezentował trzy takie konkluzje, stwierdzając iż:

- NATO powinno pozostać sojuszem obronnym, a obszarem jego działań winno być terytorium traktatowe;

- proces transformacji powinien być dostosowany do przeobrażeń charakteru zagrożeń bezpieczeństwa, jednakże z zachowaniem pierwotnej formy podejmowania decyzji i prymatu zasady, iż reagowanie poza obszarem traktatowym jest reakcją na destabilizację oddziałującą na państwa członkowskie;
- wobec Rosji, traktowanej jako głównego kreatora procesów destabilizacji w otoczeniu NATO, prowadzona być powinna polityka powstrzymywania.

Powyższe konkluzje trafnie podsumowują całość rozważań mgr Nowaka. Brak w nich jednak odniesienia do kwestii poruszanej w dysertacji, a mianowicie walki z terroryzmem. Doktorant wątek ten określił jako istotny w swych rozważaniach, a w podsumowaniu badań zastąpił go wojną hybrydową, co zakłóca logikę wyводу. Pomiął także problem cyberbezpieczeństwa, jako zagrożenia bezpieczeństwa państw członkowskich i uznanie tego rodzaju zagrożenia za zagrożenie wojenne.

Podsumowując tę część oceny dysertacji, stwierdzam iż stanowi ona kompletne i kompetentne omówienie procesów transformacji Paktu Północnoatlantyckiego w latach 2010-2016. Za wartościowe uznaję skoncentrowanie się na problematyce wewnętrznego funkcjonowania Pakt i procesach podejmowania decyzji, ukazanych w kontekście jego zwartości i skuteczności działania. To istotne novum w polskiej literaturze przedmiotu. Dysertacja jest opracowaniem o charakterze opisowym, miejscami deskryptywnym, co Doktorant zarzucał we Wstępie innym polskim badaczom problemu.

Ad. 2.

Mgr Nowak rzetelnie prowadzi proces badawczy, jasno określony cel badawczy został umiejętnie wykorzystany do stworzenia hipotez roboczych, które zostały zweryfikowane. Zastosowana przez Doktoranta metodologia badań i stosowana procedura badań jest dobrana właściwie, zwłaszcza w kontekście badań prowadzonych w obszarze nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o polityce. Również dobór metod i technik badawczych nie budzi zastrzeżeń.

Ad 3.

Przedstawiona w Bibliografii literatura przedmiotu jest, pod względem ilościowym, obszerna. Stanowią ją opracowania zwarte i popularno-naukowe, w ograniczonym ale zasadnym wymiarze, źródła primarne (głównie dokumenty) oraz adresy internetowe. Ocena doboru literatury przedmiotu i materiału badawczego, w odniesieniu do ocenianej dysertacji,

nie jest zadaniem prostym. **Kierując się zasadą, iż to autor opracowania powinien samodzielnie określić, jakie materiały zamierza wykorzystać, stwierdzam iż dobór literatury przedmiotu jest reprezentatywny i właściwie wykorzystywany.** Przy takim podejściu koniecznym jest jednak przeprowadzenie jej szerokiej oceny krytycznej i jasnego wskazania dlaczego pewne opracowania nie są dostrzegane, a podstawową literaturą są inne pozycje. Zwłaszcza, że we Wstępie Doktorant stwierdza, iż literatura przedmiotu ma – generalnie – charakter deskryptywny. Brak pełnej krytycznej analizy literatury przedmiotu stwarza możliwość postawienia zarzutów o niewykorzystanie konkretnych pozycji. Recenzent odwoła się jedynie do dokumentów i jednej ekspertyzy, których brak w tym zestawieniu go zdziwił. Grupa dokumentów, o których mowa, to zwłaszcza strategie i doktryny wybranych państw członkowskich, których politykę omawiano w treści dysertacji. Zostały one wymienione w punkcie Ad 1. recenzji. Natomiast ekspertyza, na brak której wskazuję to dokument przygotowany przed *Warsaw Transatlantic Forum 2010*, a opracowany przez zespół ekspertów z Instytut Studiów Międzynarodowych UW i Instytut Studiów Strategicznych, pod tytułem *Nowa Koncepcja Strategiczna NATO*.

Ad 4.

We Wstępie, co podkreślałem w pierwszych akapitach niniejszej recenzji, Pan Piotr Władysław Nowak określił cele, jakie przed sobą postawił, zamierzenia badawcze oraz potencjalne sposoby wykorzystania wyników swoich badań. Zobligował tym samym recenzenta do ich oceny. Analizując treść dysertacji pod tym kątem stwierdzam, iż:

1. z trzech celów głównych mgr Nowak osiągnął cel nr 3, w istotnej części - cel nr 2, natomiast cel pierwszy osiągnął w stopniu ograniczonym. W dysertacji nie zamieszczono zbyt wielu autorskich analiz lub prognoz, odnoszących się do perspektyw rozwoju Paktu. Częściowo Doktorant zarysował natomiast proces transformacji, jakiemu podlegał Pakt, dokonując go poprzez pryzmat wybranych teorii geopolitycznych;
2. wśród czterech wymienionych zamierzeń badawczych w pełni zrealizował zamierzenie nr 1 i 2, natomiast w ograniczonym stopniu udało się to w odniesieniu do zamierzenia trzeciego i czwartego. Wynika to głównie z faktu uznania potencjału militarnego państw członkowskich za jedyną determinantę ich potencjalnej roli w sojuszu polityczno-militarnym. Stanowiła ona jedyny wyznacznik ich klasyfikacji, a przecież Doktorant sam wskazuje, iż takowymi są również *dynamika stosunków międzynarodowych, a także globalizacja świata współczesnego* (cyt., s. 12);

3. w odniesieniu do zakładanych, możliwych form wykorzystania analiz i konkluzji mgr Nowaka uznaję, iż dowodzi On że geopolityka ma nadal *praktyczne zastosowanie w stosunkach międzynarodowych* (cyt., s. 12). Dysertacja stanowi pewne kompendium wiedzy o NATO i polityce części państw członkowskich. Natomiast pierwsza z propozycji ich wykorzystania jest nadambitna.

Strona edytorska dysertacji

Praca pod względem technicznym jest poprawna, występują drobne uchybienia edycyjne, stylistyczne czy techniczne, ale są to uwagi – w praktyce – nieistotne. Z uchybień wskazań należy błąd literowy w nazwisku Edmunda Osmańczyka, czy też publicystyczne zwroty w postaci „*drugi filar stanowią dokumenty...*”

KONKLUZJA KOŃCOWA

Przedstawiona mi do oceny dysertacja doktorska mgr Piotra Władysława Nowaka jest autorskim opracowaniem, prezentującym proces transformacji Paktu Północnoatlantyckiego w latach 2010-2016. Cel naukowy dysertacji, jak i sposób podejścia do problemu badawczego oraz jego rozwiązania nie budzą zastrzeżeń. Doktorant kompetentnie przedstawił zakres i formę transformacji NATO w tym okresie, umiejętnie wykorzystując teorie politologiczne, odnoszące się do funkcjonowania sojuszu polityczno-wojskowego w systemie międzynarodowym. Wykazał także, iż ważną determinantą dla sposobu funkcjonowania Paktu są procedury decyzyjne, na które wpływ mają cele polityczne państw członkowskich. W dysertacji występują fragmenty zachęcające do polemiki, zwłaszcza w odniesieniu do zawężenia zakresu czynników, decydujących o pozycji państwa w sojuszu polityczno-wojskowym. Doktorant przyjął kilka celów i zamierzeń badawczych, które były trudne do osiągnięcia. Generalnie jednak udało mu się je osiągnąć, co prawda w różnym zakresie, ale zdecydowanie je osiągnął. Słabością dysertacji jest część wniosków cząstkowych i konkluzji końcowych. Są one dobrze uzasadniane i jednoznaczne, jednakże prezentują kwestie znane i podnoszone przez innych badaczy. Nic złego w tym, że Piotr Władysław Nowak dochodzi do konkluzji zbieżnych z wnioskami innych badaczy. Jednakże, we Wstępie, zarzucał, iż nieokreśleni przez Niego badacze powielają znane wnioski. Powinien więc odnieść się do faktu, iż także i On powieła wnioski, zaprezentowane wcześniej przez kogo innego. To nie jest błędem, dowodzi, iż ocena problemu badawczego, dokonana z innej pozycji pozwala na wysnućie tożsamyh konkluzji. Literatura przedmiotu jest wykorzystana w sposób więcej niż

poprawny, ale większość to publikacje wydane do roku 2013. Jest to w jakimś stopniu uzasadnione przyjętymi ramami czasowymi, ale nie zawsze pozwalało to na uwzględnienie wszystkich, istotnych dla problemu badawczego, kontekstów.

Zaprezentowane w tekście recenzji, jak i w jej konkluzji, uwagi nie mają charakteru dyskwalifikującego. **Biorąc pod uwagę wkład pracy w całość opracowania, bez wątplenia uznać ją należy za udaną prezentację pełnego spectrum procesów transformacji Paktu Północnoatlantyckiego, dokonanego przez pryzmat teorii politologicznych. Tak skonstruowana dysertacja odpowiada standardom i wymogom stawianym przez Ustawę o Stopniach i Tytułach Naukowych. Biorąc powyższe pod uwagę wnioskuję o dopuszczenie Doktoranta do dalszych etapów przewodu doktorskiego.**

Prof. Mioduszyński